

**De archeologische begeleiding van
werkzaamheden ten behoeve van de
aanleg van een parkeerterrein op het
Burgemeester Schönfeldplein te
Winschoten, gemeente Oldambt (Gr)**

J.J. Lenting & N. van Malssen

ARC-Rapporten 2010-221

Groningen
2011
ISSN 1574-6887

Colofon

De archeologische begeleiding van werkzaamheden ten behoeve van de aanleg van een parkeerterrein op het Burgemeester Schönfeldplein te Winschoten, gemeente Oldambt (Gr)

ARC-Rapporten 2010-221
ARC-Projectcode 2009/181

Tekst

J.J. Lenting & N. van Malssen

Fotografie

J.J. Lenting

Afbeeldingen

B. Schomaker

Redactie

K. Otten

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological Research & Consultancy

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 2011

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

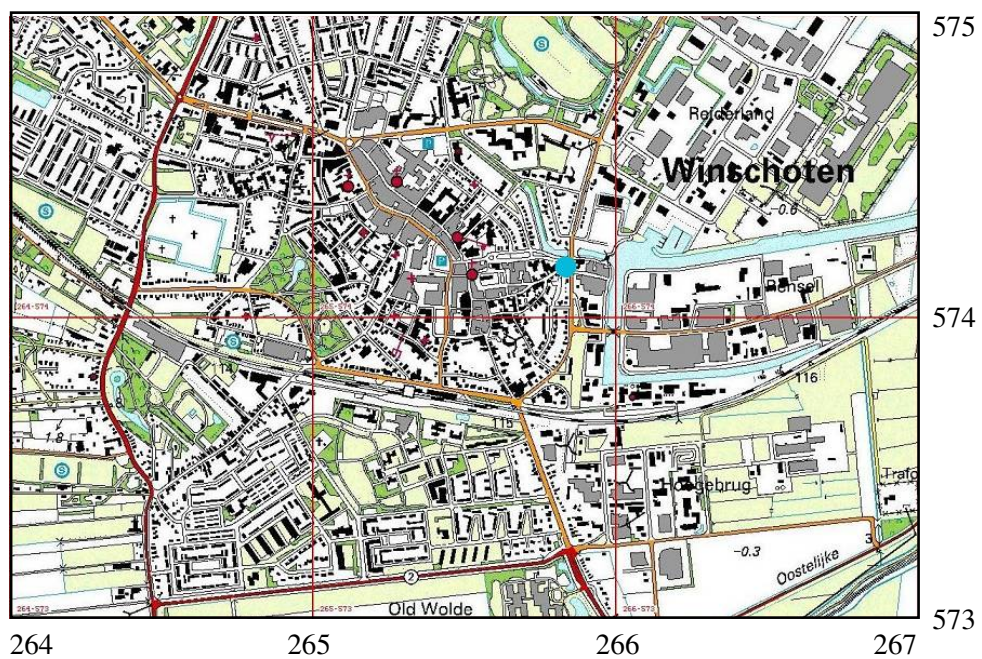
Projectnaam	Parkeerterrein Burgemeester Schönfeldplein
Projectcode	2009/181
CIS-code	35073
Status	Definitief (22 juni 2011)
Projectleider	J.J. Lenting, ARC bv
Contact	050-3687100, k.lenting@arcbv.nl
Opdrachtgever	Gemeente Winschoten
Bevoegde overheid	Gemeente Oldambt (voorheen Winschoten), dhr. J. Steunebrink
Toetsing	Steunpunt Libau

Locatiegegevens

Toponiem	Burgemeester Schönfeldplein
Plaats	Winschoten
Gemeente	Oldambt
Provincie	Groningen
Kaartblad	13A
RD-coördinaten	N: 265.807/574.179 O: 265.844/574.152 Z: 265.839/574.172 W: 265.810/574.154
Oppervlakte	Ca. 25×25 m

Beschrijving onderzoekslocatie

Geomorfologie	Pleistocene zandopduiking in het veen (Schiereiland van Winschoten) aan de voormalige Dollardboezem
Bodem	Zeeklei op veen en zand
Historische situatie	Nederzetting/vesting (periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd)

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (binnen de blauwe stip) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van de toenmalige gemeente Winschoten heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologische begeleiding uitgevoerd op het Burgemeester Schönfeldplein te Winschoten. Aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een parkeerterrein op een braakliggend perceel op de hoek van de Burgemeester Schönfeldweg en de Wilhelminasingel, waarbij het terrein tot een diepte van ca. 60 cm –mv zal worden afgegraven. De archeologische begeleiding vond plaats tussen 6 april 2009 en 7 oktober 2009. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door J.J. Lenting (projectleider) en J.R. Hoekstra MA, onder supervisie van drs. C.G. Koopstra (senior-KNA-archeoloog). Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).¹

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie is gelegen in het centrum van Winschoten op de hoek van de Burgemeester Schönfeldweg en de Wilhelminasingel afb. 1. Het terrein ligt op ca. 2,3 tot 2,7 m +NAP.

1.3 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is het documenteren en verzamelen van aanwezige archeologische resten. Het onderzoek dient informatie op te leveren over de aard, datering, omvang (verticale en horizontale verspreiding) en waarde van de archeologische resten. De verwachting is dat in het plangebied resten van de omgrachting van de vesting Winschoten aanwezig zijn. In het PvE, dat is opgesteld door M. de Jong MA en drs. J. Molema (Steunpunt Libau), zijn daarom de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

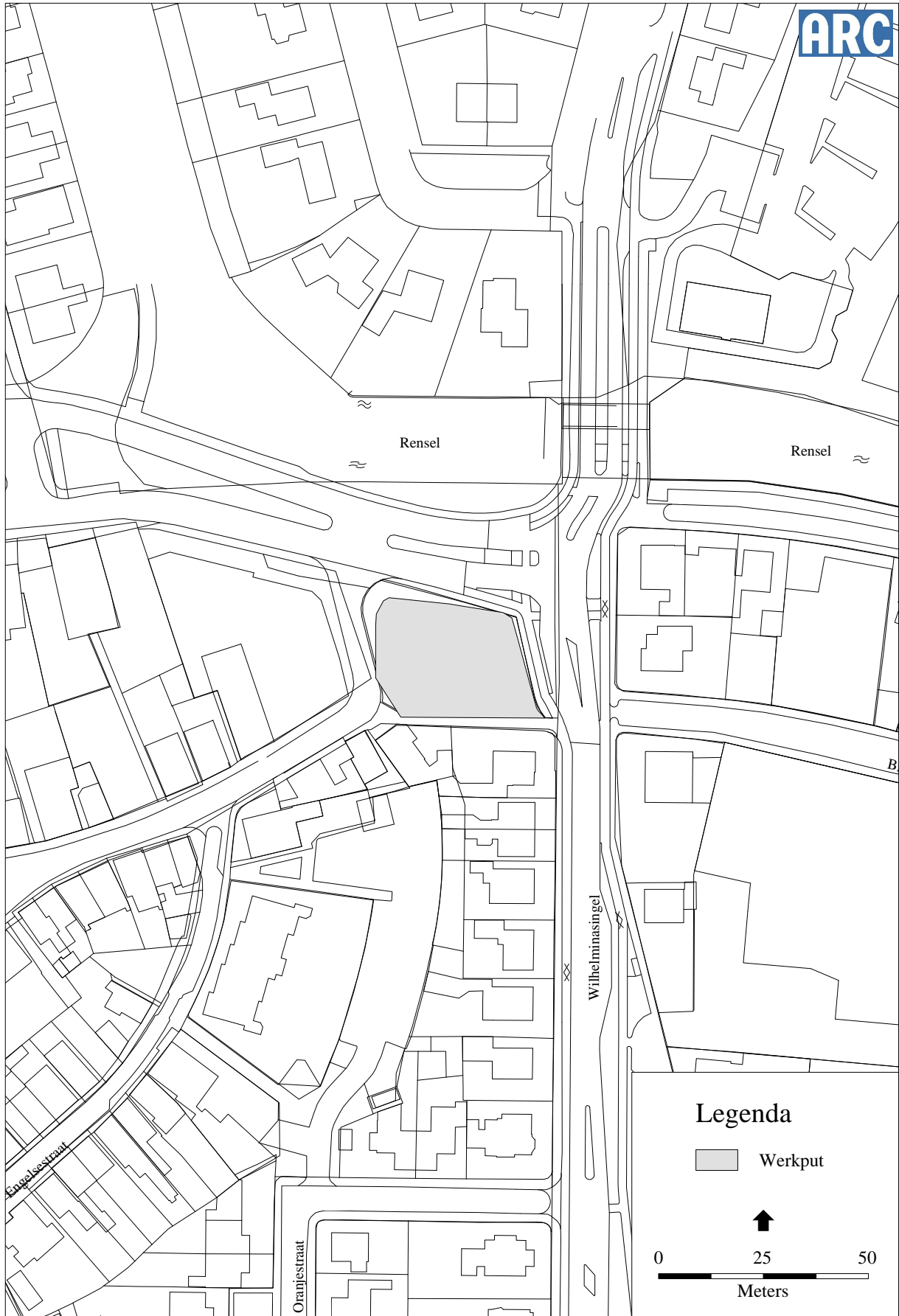
- 1 *Zijn resten van bewoning en van de vesting Winschoten vast te stellen?*
- 2 *Wat is de aard van de sporen en vondsten?*
- 3 *Wat is de mate van gaafheid en de conserveringsgraad van de archeologische resten?*
- 4 *Wat vertellen de vondsten over de bouw, omvang en afbraak van de vesting?*

1.4 Werkwijze

Het terrein waar de werkzaamheden archeologisch begeleid moesten worden was ongeveer 25×25 m groot (afb. 2). Wanneer sporen en vondsten werden aangetroffen is een vlak aangelegd (vlak 1). Dit vlak is aangelegd op twee verschillende

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

niveaus. Langs de randen werd tot 0,5 m –mv ontgraven en in het midden, waar de parkeervakken en de straat worden gerealiseerd, is tot 1,3 m –mv ontgraven. In de werkput zijn tientallen kabels en leidingen aangetroffen die kriskras door de put liepen. Daardoor kon de werkput alleen in verschillende kleine oppervlaktes worden ontgraven. Tijdens de begeleiding is het graafwerk een week onderbroken. In deze week zijn de meeste kabels verlegd. Door de hoeveelheid kabels en leidingen kon geen intact bodemprofiel worden onderzocht. Om de eventuele insteek van de vestinggracht te controleren, is voorgesteld om in de zuidwesthoek van de werkput een dieper profiel aan te leggen. De gemeente heeft hiervoor echter geen toestemming gegeven. Sporen in het vlak mochten niet gecoupeerd worden. Na documentatie is de werkput met geel zand gevuld.

Afbeelding 2. De ligging van de onderzoekslocatie.

2 Resultaten

2.1 Sporen en structuren

Grote delen van het vlak waren verstoord of waren niet toegankelijk. In het oosten werd het vlak verstoord door een grote recente kuil (S15). In de noordwesthoek zijn twee recente kuilen (S26 en S27) en elf gemetselde stiepen (S32) van moderne baksteen aangetroffen. Deze stiepen behoorden bij het huis dat op een kaart uit 1960 is weergegeven. In de zuidwesthoek was een berg zand gestort, waardoor een groot deel van het vlak niet gedocumenteerd kon worden. Door de aanwezigheid van een dikke gasbuis kon in het zuiden een strook van 7 tot 8 m niet worden ontgraven. De ontgravingsdiepte voor de parkeerplaats heeft de diepte van het vlak bepaald. Het vlak is in het oosten op een diepte van ca. 0,9 m –NAP aangelegd en in het westen op ca. 1,1 m –NAP, dat is ca. 1 m onder het niveau van het huidige voetpad.

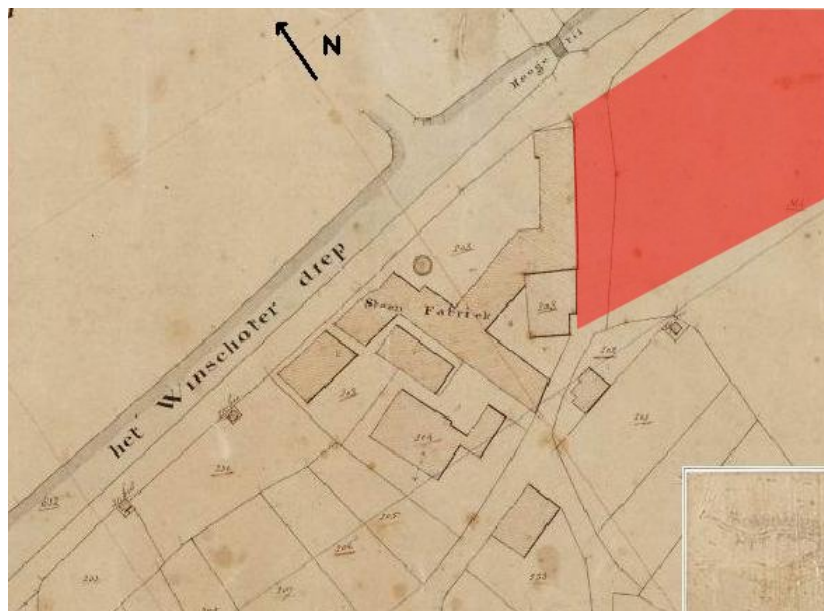
In de oostelijke helft van de werkput is een laag aangetroffen (S12) met laatmiddeleeuwse vondsten. Het is een sterk humeuze en sterk zandige kleilaag met daarin gefragmenteerde kogelpotscherven en kloostermopfragmenten. Bovenin deze laag zijn vondsten van recenter datum verzameld, waaronder een zilveren pauwenschelling uit de periode 1598 – 1621. De middeleeuwse laag daalt richting het westen en is hier door recentere sporen vergraven. In het zuidoosten is de top van de C-horizont (S11) aangetroffen, die bestaat uit matig fijn geel zand. Deze laag werd al op 0,8 m –mv aangetroffen en daalt sterk naar het westen af. Met de guts werd deze laag in het midden van het vlak op 1,5 m –mv diepte aangetroffen. De middeleeuwse laag (S12) verdwijnt richting het westen en is door de hier voorkomende diepere sporen weggegraven.

Diagonaal door het vlak liggen binnen een strook van 12 tot 13 m breed meerdere parallel lopende banen (afb. 3). Deze strook ligt in het verlengde van de Beersterstraat. Op de minuutplan uit 1811 – 1832 (afb. 4) is duidelijk te zien dat deze straat oorspronkelijk rechtdoor heeft gelopen. Aan de westzijde van de straat stond toentertijd een steenfabriek. De oostzijde was nog onbebouwd. Het in de werkput aangetroffen wegtracé bestaat in het oosten uit een 2 m brede sloot (S17), in het midden uit meerdere afwisselde banen (S16, S20, S21, S22 en S25) en wordt in het westen begrensd door een rij recht opstaande rode bakstenen (S28, steenmaat 22×11×5,5 cm) en een plank (S29). De rij bakstenen en de plank werden omsloten door 22 houten palen aan de westkant en vier houten palen aan de oostkant.

In de 6,5 m brede humeuze zandbaan (S16) is alleen een middeleeuws profielsteen aangetroffen. De smalle afwisselde banen (S20, S21, S22 en S25) zijn grondverbeteringsbanen. Hier zijn de zandlagen onder invloed van water verdicht. Met de guts is in lagen S21 en S22 op 0,1 m diepte op een bakstenen vloer (S31) gestuit. Op twee plekken is over een oppervlak van 1×0,5 m iets verdiept en is de vloer zichtbaar gemaakt (afb. 5). Het zijn 19e-eeuwse handgevormde rode bakstenen (steenmaat 25×12×6 cm). De stenen zijn op hun zij gelegd. Het lijkt erop dat bij het aanbrengen van sporen 28 en 29 een deel van de vloer of bestrating (S31) is verwijderd. In de vulling van een sloot (S17) is vondstmateriaal uit de 20e eeuw

Afbeelding 3. Het oude wegtracé met zicht op de Beersterstraat.

Afbeelding 4. Detail uit de minuutplan uit 1811 – 1832. Duidelijk is de locatie van de steenfabriek ten westen van de Beersterstraat te zien. In rood de globale ligging van de onderzoekslocatie.

Afbeelding 5. Detail van het straatje (S31) met rechts de stenen richel (S28).

aangetroffen. Afwaterend in de sloot is een gresbuis (S19) aangetroffen. Doordat geen profiel kon worden onderzocht, was niet vast te stellen hoe de parallel lopende banen zich op een dieper niveau tot elkaar verhouden. Waarschijnlijk zijn het in westelijke richting aflopende lagen (afb. 8). Als dit het geval is, dan kan het de buiteninsteek van de vestinggracht zijn die ten noorden van het Rabenhauptbastion heeft gelopen. De gracht is in 1624 of kort daarna aangelegd en eind 17e eeuw gedeeltelijk gedempt.

2.2 Vondsten

Het vondstmateriaal dat tijdens het onderzoek is aangetroffen bestaat uit de materiaalcategorieën aardewerk, bouwmaterialen en metaal. De vondsten komen uit sporen of zijn tijdens het verdiepen naar het vlak of uit een specifiek vlak verzameld. Bij het laatste was het mogelijk de vondsten bij een specifiek spoor in te delen. Mobiele vondsten zijn belangrijk voor de datering van de aangetroffen sporen en structuren.

2.3 Werkwijze

Aansluitend op het veldwerk is het verzamelde vondstmateriaal gereinigd en opgesplitst in vondstcategorieën. Vervolgens is het materiaal per vondstcategorie geteld en gewogen en overgedragen aan de materiaalspecialisten voor nader onderzoek. Per vondstnummer is voor elke categorie aardewerk het aantal fragmenten geregistreerd. Daarnaast is per vondstnummer het minimum aantal individuen (m.a.i.) geregistreerd, waarbij fragmenten die bij één voorwerp horen als een individu zijn geteld. Dit is, waar mogelijk, gedaan op basis van het aantal randen, waarbij randen die niet aan elkaar passen, maar ogenschijnlijk toch van dezelfde pot afkomstig zijn, als een zijn geteld. De metalen voorwerpen zijn mechanisch gereinigd en geconserveerd.

2.4 Aardewerk

Door de variatie in vorm en techniek en tegelijkertijd de eenvormigheid in het productieproces zijn aardewerkvondsten een belangrijk middel om te komen tot datering van grondlagen en structuren. Het aardewerk is zoveel mogelijk per vondstlaag en per spoor geborgen. Tijdens het onderzoek zijn 53 aardewerkscherven aangetroffen, die sterk gefragmenteerd zijn. Uit scherven kon helaas geen enkel voorwerp gecompliceerd worden. Het aangetroffen materiaal is onderverdeeld in grijsbakkend kogelpotaardewerk, steengoed en roodbakkend loodglazuur aardewerk (bijlage 1).

2.4.1 Kogelpotaardewerk

Verreweg het grootste deel van de scherven (51 stuks) bestaat uit kogelpotaardewerk. Kogelpotaardewerk is de benaming voor het handgevormde grijsbakkend aardewerk dat gedurende de Middeleeuwen in ieder huishouden voor het koken gebruikt werd. De meest karakteristieke vorm, een bolle pot zonder pootjes, is naamgevend voor de aardewerksoort. De kogelpot ontwikkelde zich in de loop van de 9e eeuw uit meer eivormige voorlopers met een afgeplatte bodem. Het vroege kogelpotaardewerk is nog betrekkelijk dikwandig en heeft vrij simpele S-vormige randprofielen. In de loop van de Middeleeuwen werd het aardewerk steeds dunwandiger en het randprofiel steeds complexer, waarbij met name de ontwikkeling van een dekselgeul van belang is. Had de kogelpot aanvankelijk een soort monopoliepositie, vanaf de 12e/13e eeuw werden ook andere vormen zoals koekenpannetjes met holle steel in hetzelfde aardewerk uitgevoerd. In de steden is de vervaardiging van kogelpotaardewerk te volgen tot in de vroege 14e eeuw, op het platteland nog wel tot ver in de 15e eeuw. De concurrentie van andere aardewerksoorten, zowel lokaal vervaardigd als geïmporteerd, blijkt uit de imitatie van elementen en complete aardewerkvormen daarvan in kogelpotaardewerk. Zo werden in de 14e eeuw zowel kogelpotten met standringen, pootjes, tuitjes en oppervlakteversiering verschijnen als ook schalen en vuurklokken gebruikt. Tussen het vondstmateriaal heeft slechts één wandscherfje een plastische versiering aan de buitenkant in de vorm van een rib met vingertop indrukken. Vrijwel alle aangetroffen scherven komen uit de middeleeuwse laag S12 en zijn in het vlak of tijdens het aanleggen van het vlak gevonden. Het materiaal dateert uit het laatste deel de Late Middeleeuwen (1250 – 1500).

2.4.2 Grijsbakkend aardewerk en steengoed

In dezelfde middeleeuwse laag zijn een grijsbakkende wandscherf en een randscherf van een steengoed kruik gevonden. Het gaat in beide gevallen om geïmporteerd aardewerk. De scherf van blauwgrijsbakkend aardewerk is afkomstig uit de omgeving van Elmt (ten oosten van Roermond). Het is hard gebakken en is waarschijnlijk een scherf van een grote (voorraad)pot en is te dateren tussen 1175 – 1350. De randscherf is afkomstig van een kruik van steengoed. Steengoed is de benaming

voor aardewerk dat door een hoge baktemperatuur (tussen 1200 en 1300°C) waterdicht wordt. Door deze eigenschap werden vooral kannen, kruiken en drinkgerei van steengoed gemaakt. Deze vorm van aardewerk was ongeschikt om in te koken. Doordat het steengoed over een grotere afstand moest worden aangevoerd en vaak zorgvuldig afgewerkt en versierd was, behoorde het tot het wat duurere aardewerk. De kruik is afkomstig uit Rijnland en dateert uit de periode 1375 – 1425.

2.4.3 Roodbakkend loodglazuur aardewerk

Roodbakkend aardewerk werd verkregen door tijdens het bakproces zorg te dragen voor een goede zuurstoftoevoer, waardoor het aardewerk een rode kleur kreeg. Er werden vooral voorwerpen van gemaakt waarin het voedsel bereid of bewaard werd. Er bestaat een grote vormenrijkdom. Het enige dat eigenlijk zelden in dit soort aardewerk wordt aangetroffen is drinkgerei. Hiervoor leent het materiaal zich niet goed. Meestal zijn de voorwerpen voorzien van doorzichtig loodglazuur. Dit gebeurde om het een wat aantrekkelijker uiterlijk te geven, maar vooral om het aardewerk waterdicht te maken. Tijdens het onderzoek is slecht een randscherf van een bord aangetroffen. De datering ligt in de periode dat Winschoten nog een vesting was, namelijk tussen 1600 – 1650

2.4.4 Bouwkeramiek

Hoewel de Romeinen hier te lande – beneden de ‘grote rivieren’ – veelvuldig gebruik hebben gemaakt van gebakken stenen en dakpannen, is deze vaardigheid nooit door noordelijke ambachtslieden overgenomen. Pas rond 1200, toen kloosterorden zich in deze streken vestigden, werd de veldoven geïntroduceerd met de mogelijkheid om stenen en dakpannen te bakken. Aanvankelijk werden grote formaten bakstenen, de zogenoemde kloostermoppen, gemaakt. Deze hadden een formaat van ca. 32×15×9 cm en sloten wat betreft formaat aan bij dat van de tufstenen waaruit de meeste Romaanse kerken waren opgetrokken. Tufsteen werd geïmporteerd uit de Eifel (Duitsland) en was daardoor duur. Omdat hier klei (als basismateriaal) en turf (als brandstof) in overvloed aanwezig waren, bleken kloostermoppen een goede vervanging voor tufsteen. Na ca. 1200 werd tufsteen niet langer gebruikt bij de bouw van kerken. Het bijzondere van klei is, dat de temperatuur tijdens het bakproces de uiteindelijke kleur ervan bepaalt (men kon de temperatuur in de oven niet exact regelen zoals in de huidige gasgestookte ovens). Daarnaast worden de kleuren beïnvloed door de chemische samenstelling van de klei. Bij de Romaanse en romano-gotische kerken in Groningen is dan ook sprake van een waar kleurenpalet van kloostermoppen. De kleuren lopen uiteen van grijsgeel en warmrood tot donkerbruin. Een mooi voorbeeld hiervan is de Hervormde kerk op het Marktplaatsje in Winschoten.

Tijdens het onderzoek zijn in de middeleeuwse laag naast het vele baksteengruis, een wat groter fragment van een kloostermop gevonden (tabel 1). In laag S16 is een groot fragment van een kloostermopsteen gevonden, die in een speciale vorm is gebakken. Het is een profielsteen die gebruik is voor het maken van een gewelfrib

vnr	put	vlak	vak	sp	aard	baksel	beschrijving	N	L (mm)	B (mm)	D (mm)	compleetheid	datering
6	1	0a	4	-	-	roodbakkend	dakpan	1	60	35	12	fragment	1250-1500
11	1	0a	10	12	laag	roodbakkend	kloostermop	1	65	55	45	fragment	1250-1500
12	1	0a	17	16	laag	roodbakkend	kloostermop, profielsteen van muurpilaster	1	150	130	92	fragment	1250-1500

Tabel 1. Overzicht van het aangetroffen bouwkeramiek.

of muurpilaster. Aannemelijk is dat het sloopmateriaal betreft, afkomstig van een klooster, kerk of steenhuis uit de Middeleeuwen. Verder is een klein fragment van een rode dakpan gevonden, waarvan het model niet achterhaald kon worden.

2.5 Metaal

Er zijn zestien metalen voorwerpen gevonden (tabel 2). De voorwerpen zijn bijna allemaal met de metaaldetector verzameld. Spijkers zijn tijdens het onderzoek niet geborgen. Het metaal is onder te verdelen in de volgende metaalsoorten: koper, lood, tin en zilver. Loden en zilveren voorwerpen doorstaan het langdurig verblijf in de bodem meestal goed. De conditie van koperen en tinnen voorwerpen verslechtert in de bodem echter doorgaans aanzienlijk. Om een beter overzicht te krijgen van de functie van de metalen voorwerpen zijn deze in groepen ingedeeld: militaria, kledingtoebehoren, speelgoed, munten en 'diversen'.

Militaria

Er zijn zes loden kogeltjes met een diameter van 13, 14, 15, 16 (2×) en 17 mm gevonden. Met welke vuurwapens deze kogels zijn afgevuurd, is niet met zekerheid te zeggen. Musketten, roers, karabijnen en pistolen kunnen diverse kalibers hebben. De kogels zijn te dateren in de periode 1550 – 1850.

Kledingtoebehoren

Bovenin laag S12 is een kleine koperen gesp gevonden. De vorm is dubbel ovaal en een restant van de angel is aanwezig. Dergelijke gespen zijn in de periode 1600 – 1700 te dateren.

Speelgoed

Er zijn twee stuks tinnen kinderspeelgoed gevonden. Eén voorwerp betreft een kleine bikkelspel van een bikkelspel. Het andere voorwerp is een wiel met spaken, afkomstig van een miniatuur-boerenwagen of -koets. Beide objecten komen uit de sterk humeuze laag S23 en dateren uit de 17e eeuw (1600 – 1700).

Munten

In totaal zijn vier munten aangetroffen. Drie zijn van koper en een van zilver. Onder de koperen munten bevinden zich twee duiten: een Hollandse duit uit 1765 en een slecht geconserveerde en daardoor onbepaalde duit. Verder is er een 1-centstuk uit 1827 gevonden. De zilveren munt was geen algemene gangbare munt. Het betreft een Pauwenschelling van Albrecht en Isabella zonder jaartal die in de periode 1598 – 1621 te Antwerpen is geslagen. Op de voorzijde staat een gekroonde pauw met gespreide vleugels en opgezette staart in vooraanzicht; op de borst draagt hij het gedeelde schild van Oostenrijk-Bourgondië; langs de rand staat de tekst: ALBERTVS ET ELISABET DEI GRATIA (Albrecht en Isabella, bij de gratie Gods). Op de keerzijde staat een gekroond wapenschild van de aartshertogen, geplaatst op een Sint-Andrieskruis van knoestige takken; langs de rand staat het vervolg van het opschrift aan de voorzijde: (hand) AR-CHID(duces) AVS(triae) DVCES BVRG(undiae) BR(abantiae) - Z (Aartshertogen van Oostenrijk, hertogen

vnr	vlak	vak	sp	metaal	N	L (mm)	B (mm)	D (mm)	compleetheid	datering	opmerkingen
6/1	0a	4	–	koper	1	20	20	2	compleet	1765	duit, slecht leesbar
6/1	0a	4	–	lood	3	17, 16, 14	17, 16, 14	17, 16, 14	compleet	1593-1672	kogeltje
7	0a	5	12	koper	1	20	18	5	compleet	1600-1700	gesp
9/1	0a	13	12	koper	2	35	30	5	fragment	1600-1700	reparatieplaatje
9/2	0a	13	12	koper	1	42	42	2	fragment	1600-1700	plaatje, niet-leesbare graving
10/1	0a	16	12	zilver	1	28	28	2	compleet	1598-1621	pauwenschelling van Albrecht en Isabella
10/2	0a	16	12	koper	1	21	21	2	compleet	–	duit, afbeelding niet leesbaar
11	0a	10	0	lood	1	15	15	13	compleet	1580-1850	kogeltje, rondom afgevlakt
13/1	1	0	23	tin	1	23	14	10	compleet	1600-1650	bikkel
13/2	1	0	23	lood	1	16	16	16	compleet	1580-1850	kogeltje
14	1	0	23	koper	1	22	22	2	compleet	1827	munten: 1 cent, 1827, beschadigd
15/1	1	0	23	tin	1	36	36	3	compleet	1600-1700	speelgoed, wiel
15/2	1	0	23	lood	1	13	13	13	compleet	1580-1850	kogeltje

Tabel 2. Overzicht van de aangetroffen metalen voorwerpen.

Afbeelding 6. Voorzijde Pauwenschelling uit de periode 1598 – 1621.

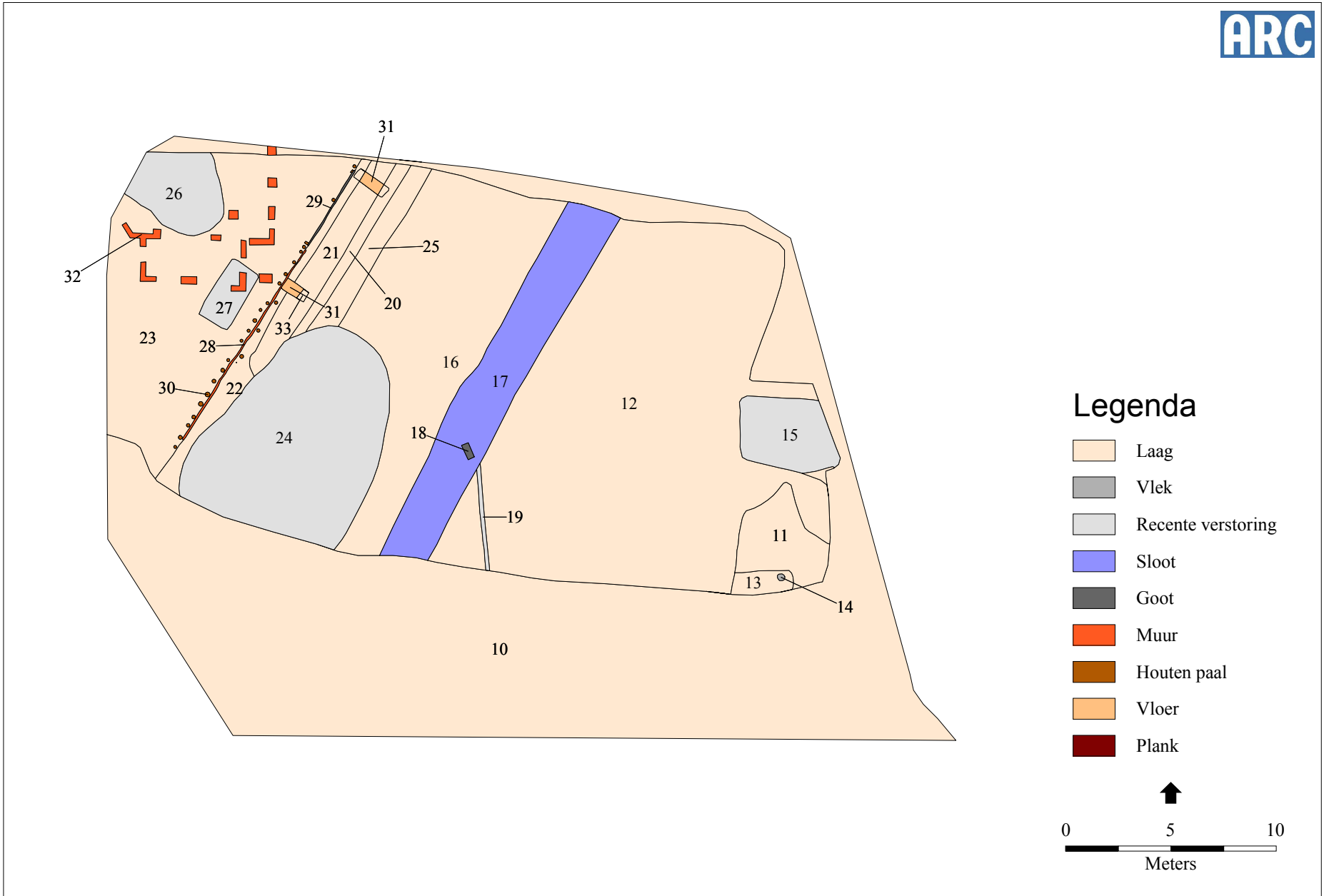

Afbeelding 7. Keerzijde Pauwenschelling uit de periode 1598 – 1621.

van Brabant enzovoort). De munt had een waarde van 6 stuivers of 48 duiten (afb. 6 en 7).

Diversen

Bovenin laag S12 is een rond fragmentarisch koperen plaatje van ca. 4 cm aangetroffen. Vaag is te zien dat er een afbeelding met een randschrift op heeft gestaan. Het plaatje dateert mogelijk uit de 17e eeuw. Verder zijn twee koperen plaatjes met popnagels aangetroffen. Het zijn reparatieplaatjes waarmee bijvoorbeeld een gat in een pan kon worden gedicht.

Afbeelding 8. Overzicht van de aangetroffen sporen

3 Conclusie

Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt worden beantwoord:

1 *Zijn resten van bewoning en van de vesting Winschoten vast te stellen?*

Ja, sporen uit de oude akkerlaag S12 – waarin veel kogelpotmateriaal – zijn te relateren aan de Late Middeleeuwen. Mogelijk is de buiteninsteek van de vestinggracht, die om het Rabenhauptbastion heeft gelopen, aangetroffen.

2 *Wat is de aard van de sporen en vondsten?*

De sporen dateren uit de 19e- of 20e eeuw en hebben met de Beersterstraat te maken. Deze straat liep in het verleden rechtdoor, in plaats van in een bocht naar het Noorden zoals nu het geval is. Het wegtalud bestaat uit meerdere ophogingslagen en een gedempte sloot. De lagen S12 en S16 in de oostelijke helft van het vlak bevatten vondstmateriaal uit de Late Middeleeuwen. Alleen bovenin deze lagen is wat vondstmateriaal uit de 17e eeuw aangetroffen. Deze lagen liggen direct op de C-horizont. Gezien de sterke fragmentatie van de kogelpotscherven mag aangenomen worden dat hier sprake is van een oude akkerlaag uit de Late Middeleeuwen. In de westelijke helft van het vlak ligt een laag (S23) die vondsten bevat uit hoofdzakelijk de 17e eeuw. Met de guts is vastgesteld dat deze laag naar het westen toe sterk omlaag loopt. Door de opdrachtgever werd geen goedkeuring gegeven om een dieper profiel haaks op de lagen te zetten, zodat niet kon worden vastgesteld of het om de buitentalud van de vestinggracht gaat.

3 *Wat is de mate van gaafheid en de conserveringsgraad van de archeologische resten?*

Het bovenste deel van de bodem (tot 0,8 m –mv) is geheel verstoord. Op de plek waar de Beersterstraat heeft gelopen is de verstoring veel dieper. Onder de verstoring zijn sporen en vondsten goed bewaard gebleven.

4 *Wat vertellen de vondsten over de bouw, omvang en afbraak van de vesting?*

De vondsten geven weinig nieuwe informatie over het vestinggebeuren. De graafwerkzaamheden waren niet diep genoeg om met zekerheid de ligging van de vestinggracht vast te kunnen stellen. Vermoedelijk ligt de buitentalud van de gracht in de zuidwesthoek van de werkput. Ook de meeste vondsten dateren uit die periode (1600 – 1700). De vesting is tijdens de Tachtigjarige Oorlog (in 1593) aangelegd en is, kort nadat de troepen van de Bisschop van Munster de vesting hadden verlaten, in 1672 weer ontmanteld.

4 Samenvatting

In opdracht van de toenmalige gemeente Winschoten heeft Archaeological Research & Consultancy een archeologische begeleiding uitgevoerd op het Burgemeester Schönfeldplein te Winschoten. Aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een parkeerterrein op een braakliggend perceel op de hoek van de Burgemeester Schönfeldweg en de Wilhelminasingel, waarbij het terrein tot een diepte van ca. 60 cm mv zal worden afgegraven. De archeologische begeleiding vond plaats tussen 6 april 2009 en 7 oktober 2009. De oudste sporen die tijdens de begeleiding zijn waargenomen, behoren tot een laatmiddeleeuwse akkerlaag met daarin veel gefragmenteerd kogelpotaardewerk. In de zuidoosthoek van de werkput is de C-horizont aangetroffen. Verder zijn alleen nieuwtijdse sporen en vondsten aangetroffen, waaronder een redelijk bijzondere vondst: een zilveren Pauwenschelling uit de periode 1598 – 1621. In het westen zijn sporen aangetroffen die lijken te wijzen op een mogelijke vestinggracht, die zich naar het westen voortzet. Het vondstmateriaal dateert hier uit de vestingperiode. Deze sporen komen pas op 0,8 m –mv aan het licht. Daarboven is de bovengrond geheel verstoord.

Literatuur

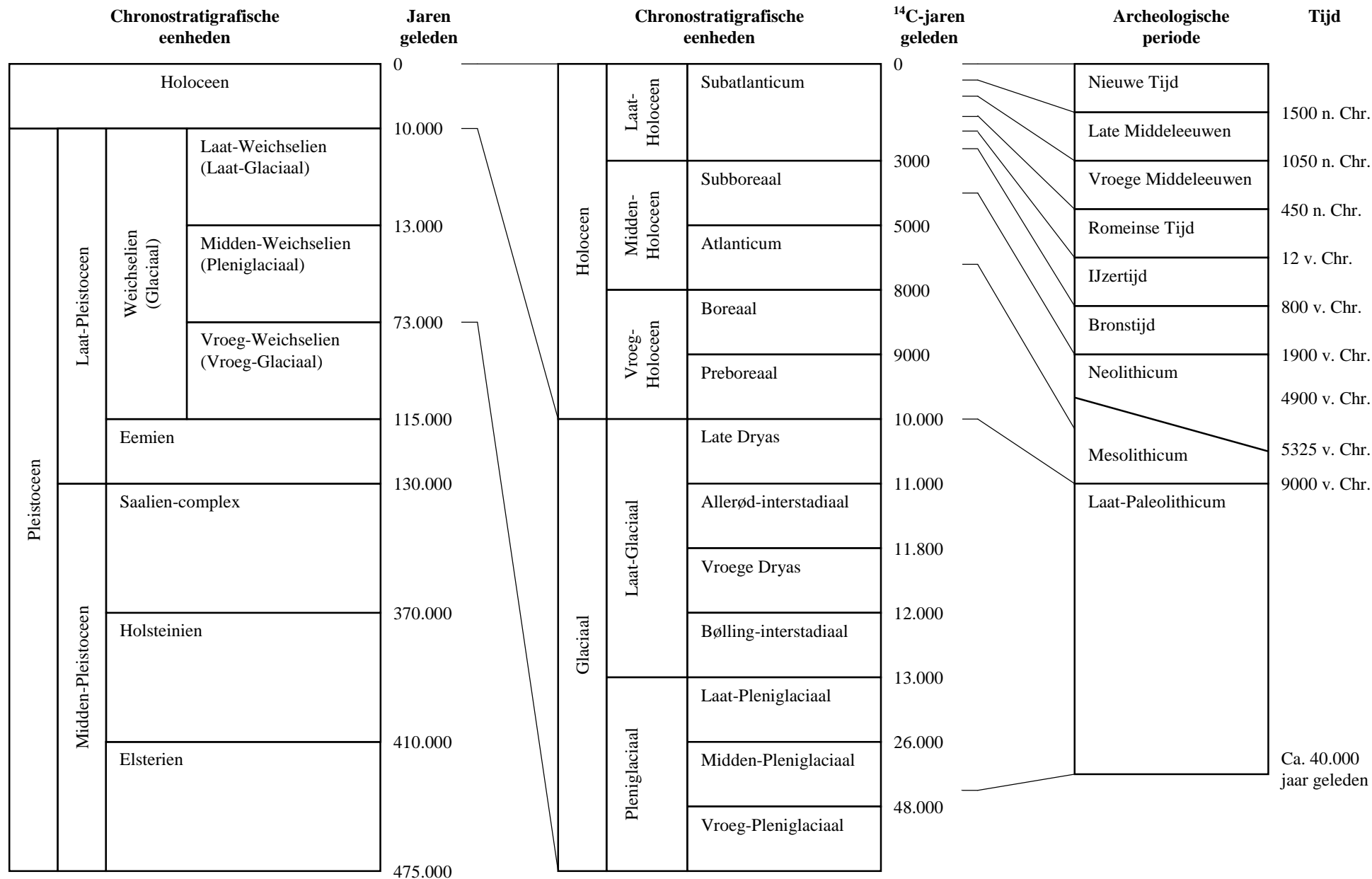
Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Bijlage 1 Aardewerk

vnr	vlak	vak	sp	aard	baksel	vorm	type/productiepl.	R	B	W	D	N	mai	afm. (mm)	kleur	magering	plaats glazuur	datering	opmerkingen
1	1	0	1	kuil	grijsbakkend, handvorm	kogelpot	lokaal, Winschoten?	2	-	7	-	9	9	65	grijsbruin	zand	-	1250-1500	geprofileerde rand
6/1	0a	4	12	laag	grijsbakkend, handvorm	kogelpot	lokaal, Winschoten?	4	-	15	pootje	20	20	55	grijsbruin	zand, fijn grind	-	1250-1500	-
6/2	0a	4	12	laag	grijsbakkend	pot	Elmpteware	-	-	1	-	1	1	30	grijs	-	-	1200-1400	-
6/3	0a	4	12	laag	steengoed	kruik	Rijnland	1	-	-	-	1	1	35	bruingrijs	-	geheel	1250-1350	ijzerengobe, zgl
6/4	0a	4	12	laag	roodbakkend	bord	-	1	-	-	-	1	1	35	bruingrijs	-	bi	1600-1650	witte engobe met lgl
7	0a	5	12	laag	grijsbakkend, handvorm	kogelpot	lokaal, Winschoten?	1	-	1	-	2	2	40	grijsbruin	zand	-	1250-1500	cordonversiering buitenzijde rand
8	0a	8	12	laag	grijsbakkend, handvorm	kogelpot	lokaal, Winschoten?	-	1	10	pootje	11	11	90	grijsbruin	zand	-	1250-1500	-
9	0a	13	12	laag	grijsbakkend, handvorm	kogelpot	lokaal, Winschoten?	-	-	3	-	3	3	35	grijsbruin	zand	-	1250-1500	-
11	0a	10	12	laag	grijsbakkend, handvorm	kogelpot	lokaal, Winschoten?	-	-	5	-	5	5	35	grijsbruin	zand	-	1250-1500	-

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.